

EL ALETLERİ GÜVENLİK, KULLANIM VE BAKIM TALİMATI

AMAÇ, KAPSAM, SORUMLULAR, UYGULAMA, DAYANAK VE FAALİYET AKIŞI

Amaç

MADDE 1-İstanbul Teknik Üniversitesi İş Yeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Koordinatörlüğü (İTÜ İSGB Koordinatörlüğü) El Aletleri Güvenlik, Kullanım ve Bakım Talimatı, İTÜ yerleşkelerindeki laboratuvarlarda, atölyelerde, ofislerde ve ortak kullanım alanlarında el aletlerinin güvenlik, kullanım ve bakım kurallarının algılanabilmesi ve uygulanabilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

MADDE 2-Kurumumuzun tüm birimlerinde görev yapan ve el aletleri kullanan personelleri kapsamaktadır.

Sorumlular

MADDE 3-Bu talimatın uygulanmasında el aletleri kullanan personeller ile Birim İşveren Vekilleri sorumlu tutulacaktır.

Uygulama

MADDE 4- Uygulamada öncelikli olarak çalışılan ya da kullanılan alanın sağlık ve güvenlik kuralları geçerlidir. Bu talimat, çalışma alanında uyulacak asgari el aletlerinin güvenlik, kullanım ve bakım kurallarını içermektedir.

Dayanak

MADDE 5-6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 4., 16. ve 19. maddeleri ile İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği kapsamında hazırlanmıştır.

Faaliyet Akışı

MADDE 6-

(1) El Aletleri Güvenlik, Kullanım ve Bakım Talimatı

a) İşyerlerinde kullanılacak el aletleri, yapılacak işe uygun malzemeden yapılmış olmalı ve yalnız yapımına özgü işlerde kullanılmalıdır. Bunların ahşap sapları budaksız, iyi cins ve elyafli ağaçtan uygun biçim ve boyutta, kenarları yuvarlatılmış kıymıksız ve düzgün yapılmış olmalıdır.

b) Kıvılcım tehlikeli olacağı yerlerde kullanılacak el aletleri, kıvılcım çıkartılmayacak malzemeden yapılmış olmalı ve bu nitelikte olmayan aletler, bu yerlerde kullanılmamalıdır.

c) Çekiç, balyoz, kalem, keski, zımba ve benzeri aletler, standartlarına uygun şekilde ve kaliteli çelikten yapılmış olmalı ve bunların bozulan veya çapaklanan başları, taşlama veya eğeleme suretiyle düzeltilmelidir.

d) El aletlerinin su verme veya bilenmesi ile basım ve onarım işleri, kalifiye kişiler tarafından yapılmalı ve bunların sivri veya keskin uçları kullanılmadıkları zaman uygun şekilde korunmalıdır.

e) El aletleri yerlerde, merdivenlerde, geçitlerde veya herhangi kimsenin geçit olarak faydalanabileceği herhangi bir yer üzerinde ortada bulundurulmamalı ve depolanması için uygun dolap, askı tablosu veya en az 2 santimetre yükseklikte etekliği olan raflar bulunmalıdır.

f) Baş üstü yüksekliğinden düşmelere karşı gerekli tedbirler alınmadan elden bırakılmamalıdır.

g) Baltalar, keserler, satırlar gibi el aletleri, daima keskin olarak bulundurulmalı, bunların sapları alete sıkı ve sağlam duracak şekilde geçirilmeli ve aşınmalarda uygun kılıf, askı ve mahfaza içinde bulundurulmalıdır.

h) Kalemler, keskiler (saplı keskiler), zımbalar ve benzeri aletlerde, kalem uçları, keski ağızları ve zımba burunları, yapılacak işe uygun biçimde ve daima keskin olmalı ve kullanımı sırasında uygun siper, paravanlar veya benzeri koruyucular olmalıdır.

i) Kaldıraçlar ve benzeri aletler kullanılmadıkları sırada yere veya tezgah üzerine dayalı ve dik olarak bırakılmamalı, yatık olarak bırakılmamalıdır.

j) Eğe ve törpülerin metal bileziği bulunan sağlam sapları veya başka çeşit bir tutacakları olmalı ve bunlar sapsız olarak kullanılmamalıdır.

k) Eğe ve törpüler sandık açma, çivi sökme veya sert bir cisme vurma işlerinde kullanılmamalı, bunlara çekiç ve benzeri aletlerle vurulmamalı, eski eğelerden keski, kalem ve zımba gibi aletler yapılmamalıdır.

l) Bıçakların sapları üzerine gerektiğinde elyaf, deri veya paslanmaz çelikten yapılmış kabza mahfazaları olmalı veya parmak kavramları veya kalkan konulmalıdır.

m) Kauçuğun kesilmesinde kullanılan bıçakların uçları uygun şekilde yuvarlatılmalıdır.

n) Krikolar yük kaldırılırken yere sağlam bir şekilde ve dik olarak konulmalı ve yükler istenilen yüksekliğe kaldırıldıktan sonra krikolar dayanıklı ve uygun takozlarla beslenmedikçe bu yüklerin altında veya üstünde çalışılmamalı ve yüklerin kriko ile indirilmesinde gerekli tedbirler alınmalıdır.

o) Tomruk veya kütük aktarma veya ambarlama işlerinde kullanılan kancaların veya süngülerin uçları daima sivri olmalı ve el kancalarının kolları, saplarına sağlam ve sıkı bir şekilde geçirilmelidir.

p) Penseler tel makasları ve kısaçları ile gergin tel, yay ve benzeri teller kesilirken telin kesilen uçlarından biri uygun şekilde tespit edilmelidir.

q) Somun sıkma veya gevşetme için uygun anahtarlar kullanılmalı, pense ve benzeri aletler kullanılmamalıdır.

r) Mandren anahtarları yuvasına gevşek oturmalı ve bırakıldığında kendiliğinden düşebilecek şekilde olmalı, zincir, ip veya benzerleriyle bir yere bağlanmış olamamalıdır.

s) Pnömatik seyyar cihazların kumanda tetikleri uygun şekilde konulmalı ve operatör elini çektiğinde hava giriş supabı otomatik olarak kapanmalıdır. Bunların basınçlı hava hortumları ve hortum bağlantıları, yapacakları işe uygun ve dayanıklı olmalı, bunlarla normal onarım dışında bir parça değiştirilirken veya benzeri bir iş yapılırken hava hortumlarının ana valfları kapatılmalıdır.

t) Pnömatik çekiçlerin pistonları, çalışırken yerlerinden çıkmayacak şekilde yapılmış olmalı ve parça fırlamalarına karşı yaylar, güvenlik, kancaları veya benzerleriyle korunmuş olmalıdır.

u) Pnömatik çekiçlerden parçalar basınçlı hava ile fırlatılarak çıkarılmamalıdır.

v) El aletleri kullanım sıklığına göre belirli aralıklarla özellikle vurulan kısımlar ve ağızlar olmak üzere meydana gelen çizik ve yapışan demir tozlarına karşı eğeleme ve zımparalama yöntemiyle temizlenmelidir.

w) El aletlerini temizlemek için kesinlikle yapıştırıcı ve demir tozu kullanılmamalıdır. Renk bozukluklarında uygun ürünle belirli aralıklarla parlatılmalıdır.

x) El aletleri kesinlikle değişikliğe uğratılmamalı, ısıtılma maruz bırakılmamalıdır.

y) Keski, murç, kazma gibi zamanla bozulmuş ağızlar taşlama, eğe ve soğuk törpüleme yöntemiyle düzeltilmelidir.

z) El aletleri kullanım alanı dışındaki amaçlar için kullanılmamalıdır.

aa) Uygun ölçüde anahtar kullanılmalı, ara ölçüler için anahtarlar zorlanmamalıdır (örn. ölçüsü büyük somuna daha küçük ölçüde anahtar takılmaya çalışılıp yandan vurularak sokmaya zorlanmamalıdır).

bb) Allen anahtarların yuvalarına tam oturduğuna ve uygun ölçüde olduğuna dikkat edilmelidir. Metrik ölçülü anahtarlar inç ölçülü cıvatalarda kullanılmamalı veya tersi yapılmamalıdır.

cc) Çakma anahtarlar hariç diğer tüm (yıldız, çatal, allen, vana vs.) anahtarlar insan gücüne uygun üretilmiştir. Bu anahtarlara darbe uygulanmamalı boru çekiç, zimba, keski, balyoz gibi ekstra aparat kullanılmamalıdır.

dd) Sadece çakma anahtarlara darbe uygulanabilir. Ancak her çakma anahtara uygulanacak kuvvet ile vurulacak çekiç ve balyoz farklıdır (örn. M36 ölçüye kadar olan anahtara kg'lık çekiç veya balyoz vb.).

ee) Ağız en fazla çakma anahtarların darbe alanı genişliğinde olan çekiç ve balyoz kullanılmalıdır. Çakma yüzeyinin çakıldandan daha büyük olmak zorunda olduğuna dikkat edilmelidir.

ff) Çakma anahtarlara sadece darbe alanlarından vurulabilir. Çakma anahtarlara darbe sadece dar alandan uygulanabilir.

gg) Yan keski, pense gibi aletler kullanılırken sap ve çene kısımlarına vurulmamalı ve alet çekiç niyetine kullanılmamalıdır.

hh) Çakma anahtarlar sadece somunu gevşetmek için kullanılmalıdır. Somun gevşedikten sonra diğer uygun ölçüdeki anahtara geçilmelidir.

ii) Uzun süre işlem görmemiş ve sıkışmış cıvata ve somunu açmak için anahtar veya tornavida zorlanmamalı, somun işlem öncesinde pas gidericiyle yumuşatılmalıdır.

jj) Uzatmalar ve boru kollar kullanarak olması gereken tork gücü, tüm anahtarlarda aşılmamalıdır.

kk) Yönlü aletlerin mukavemet ve sertlikleri ayarlanmış olup sadece doğru yönde kullanılmalıdır. Örneğin kurbağacık anahtar veya vana anahtarı kullanırken anahtarı döndürme yönüne dikkat edilmelidir.

ll) Kerpetenler tel kesmek için dizayn edilmemiştir. Ancak acil durumda 2 mm genişliğe kadar tel kesebilir. 2mm-3mm arası için tepe keski daha büyük kalınlıklar için tel kesme makası kullanılmalıdır.

mm) Lokma anahtarlar kıvılcım çıkarmaz T-kolu ile sıkılıp açılmalıdır. T-koluna boru veya başka bir aparat ile ilave güç uygulanmamalıdır. Lokma anahtarlar havalı makinalarla kullanılmamalıdır. Lokma anahtarlar T-koluyla ve el gücüyle sıkılacak şekilde dizayn edilmiş ve üretilmiştir.

nn) Darbeli ürünler çekiç vb. kendi sertliğinden daha sert malzemede kullanılmamalı ve köşe kısımları ile çalışılmamalıdır.

oo) Saplı aletlerde saplar değiştirileceği zaman sapları sıkıştırmak için sap üzerine ya da sapla alaşım arasına kıvılcım çıkaran metaller sıkıştırılmamalı veya çakılmamalıdır. Bu durumlar için özel ve kıvılcım çıkarmaz kamalar kullanılmalı veya teknik servise başvurulmalıdır.

pp) Düz, yıldız, lokma uçlu tornavidalar ölçüsü dışı yuvalarda kullanılmamalı, zorlanmamalı ve kanıtlanmamalı, kullanım alanları dışında kullanılmamalıdır. Tornavidalara kesinlikle darbe uygulanmamalıdır.

qq) Tornavidalar keski veya levye niyetine kullanılmamalıdır.

rr) Yuvarlak flanş gibi parçaları yataklarından sökmek için tornavida v.s. asla kullanılmamalıdır. Kıskı veya keski kullanılarak ayrılır. Akabinde ortamına göre çektirme, manivela veya çekiç yardımıyla çıkartılmalıdır.

ss) El aletleri sık sık kontrol edilmelidir. Aşınmış zarar görmüş aletler teknik denetim ve bakım için belirli aralıklarla gönderilmelidir.

tt) Açık ağız anahtarların her zaman kaydırma ve yuvadan çıkma riski bulunmaktadır. İlk gevşetme lokma veya yıldız anahtarla yapılmalıdır.

uu) Mengene türü aletlerin sıkma işleminde çekiç ve uzatma kolu kullanılmamalıdır.

vv) Her kullanımdan önce aletler kontrol edilmeli, kırılmış hasar görmüş aletler kullanılmamalıdır.

ww) Aletler değişik amaçlarda kullanılmak üzere şekil ve ölçü değişikliğine uğratılmamalıdır.

xx) Aletler; asetilen, amonyak, propan ve muadili ürünler ile kullanılırken azami alınması gerekli tedbirler önceden alınmalıdır. (örn. ortam oksijen seviyesini düşürmek, azot salınımı vb.)

yy) El aletlerinizin güvenilirliğinin sürekliliği, kıvılcım çıkarmaz özelliğinin devamı ve daha uzun süre dayanımı için yıllık bakım ve onarımlarının düzenli olarak yapılması gerekmektedir. Üreticisinden bu konuyla ilgili bilgi alınmalıdır.

zz) Çalışırken mutlaka uygun kişisel koruyucu ekipman kullanılmalıdır.

aaa) Bütün ürünler kapasitelerine uygun olarak kullanılmalıdır.

bbb) El aletleri amacına uygun, yalnızca yapıldıkları işler için kullanılmalı ve amacı dışında kullanılmamalıdır. İşyerlerinde kullanılacak el aletleri, yapılacak işe uygun malzemeden yapılmış olmalı ve yalnız yapımına özgü işlerde kullanılmalıdır. Bunların ahşap sapları budaksız, iyi cins ve elyafli ağaçtan, uygun biçim ve boyutta, kenarları yuvarlatılmış kıymıksız ve düzgün yapılmış olmalıdır.

ccc) Elektrikli el aletlerinin dönen kısımları, koruyucu kafeslerle ya da yeterli düzeneklerle korunmalıdır. Hasarlı aletlerle çalışılmamalı, aksi durumda derhal birim amirine bilgi verilmelidir.

ddd) El aletleri uygun şekilde depolanmalı, asılarak görülebilir bir düzen içinde olmalıdırlar.

eee) El aletlerinin ağaçtan olan sapları iyi kaliteli, düzgün yontulmuş, uygun biçim ve büyüklükte, düzgün yüzeyli, saçaksız ve pürüzsüz olmalıdır.

fff) Elektrikli el aletlerinin kabloları, ıslak yerlerden ve mekanik darbelere maruz kalacağı mahallerden geçirilmemelidir.

ggg) Basıncılı aletlerin hortumları ve bağlantıları, işe başlamadan önce kontrol edilmelidir.

hhh) Darbe için kullanılan el aletlerinin (çekiçler, keskiler vb.) baş kısımları mantarlaşmaya, çatlamaya başlar başlamaz uygun bir eğime kadar tesviye edilerek düzeltilmelidir.

iii) Keskin kenarlı veya sivri uçlu el aletleri kullanılmadıkları zaman keskin kenar ve uçlarının koruyucu (törpü, deriden kılıf veya başlıklar) altına alınması gerekir. Keskin ve sivri el aletleri cepte taşınmamalıdır.

jjj) Elektrikli el aletlerinin mekanik aksamı ve bağlantıları, işe başlamadan önce kontrol edilmelidir.

kkk) El aletleri döşemelere, geçitlere, merdiven sahanlıklarına veya herhangi birinin geçtiği yerlere veya geçenlerin başlarına düşmeyecek şekilde saklanmalı, yüksek yerlere bırakılmamalıdır.

lll) Elektrikli aletlerinin talimatları okunmalı ve kullanırken talimatlara uyulmalıdır.

mmm) El aletleri periyodik olarak kontrol edilmelidir. Kusurlu bulduklarında yerlerini kusursuz olanları almalı veya elde bulunan onarılmalıdır. Arızalı elektrikli el aletleri, kesinlikle kullanılmamalıdır.

nnn) Elektrikli el aletleri ve ekipmanlarının elektrik bakım ve onarımı, yetkili elektrikçiler tarafından yapılmalıdır. Kablo uzatmaları uygun ek bağlantılarıyla yapılmalıdır.

ooo) El aletleri yerlerde, merdivenlerde, geçitlerde veya herhangi kimsenin geçit olarak faydalanabileceği herhangi bir yer üzerinde ortada bulundurulmamalı ve bunlar için uygun dolap, tablo veya en az 2 santimetre yükseklikte etekliği bulunan raflar yapılmalıdır.

ppp) Elektrikli el aletlerinin korumaları asla çıkarılmamalıdır.

qqq) Elektrikli el aletleri, çalışır vaziyette yere bırakılmamalıdır.

rrr) Eğe ve törpülerin metal bileziği bulunan sağlam metal sapları veya başka çeşit bir tutacakları olmalıdır.

sss) Kaldıraçlar ve benzeri aletler kullanılmadıkları sırada, yere veya tezgâh üzerine dayalı ve dik olarak bırakılmamalı, yatık olarak bırakılmalıdır.

ttt) Her alet sadece uygun olduğu iş için kullanılmalıdır.

uuu) Eğe ve törpüler sandık açma, çivi sökme veya sert bir cisme vurma işlerinde kullanılmamalı, bunlara çekiç ve benzeri aletle vurulmamalı ve eski çekiçlerden keski, kalem ve zimba vb aletler yapılmamalıdır.

vvv) Uzatmalar kullanarak olması gereken tork gücü aşılmamalıdır.

www) Fazla güç elde etmek için aletler zorlanmamalıdır.

xxx) Elektrikli el aletleri, topraklanmış hat üzerinden beslenmelidir.

yyy) Kullanılan alet hiçbir zaman, yüzeyi aletten daha sert olan cisimlere vurulmamalıdır.

zzz) Her türlü sesli, ışıklı ikaza uyulmalıdır. Her kim olursa olsun “DUR” komutuna uyulmalıdır.

aaaa) Bakım onarım dışında makinenin koruyucuları çıkarılmamalıdır.

bbbb) Bakım onarım sırasında çıkarılan koruyucular işe başlamadan önce yerine takılmalıdır.

cccc) Yanıcı ve patlayıcı malzemelerin bulunduğu ortamlarda kıvılcım çıkaran işlemler yapılmamalıdır.

dddd) Makine emniyetleri devre dışı bırakılmamalı, emniyet mekanizmasız makine kullanılmamalıdır.

eeee) Makinelerin kayış, kasnak, mil gibi dönen kısımları uygun muhafazalar içine alınmalı, buralara el ya da ayak sokulmamalıdır.

ffff) Elektrikli el aletleri kullanıldıktan hemen sonra elektrik enerjisi kesilmelidir. Bu aletlerin kullanımı sırasında seyyar elektrik kabloları, herhangi kimsenin takılıp düşmesini engelleyecek şekilde serilmelidir.

Yukarıdaki güvenli çalışma talimatını okudum ve önemini anladım. Bir suretini daima hatırlamak için aldım. Bu kurallara tamamen uyacağımı beyan ve taahhüt ederim.

Yetkili Personel

(Adı/Soyadı-Tarih-İmza)

Birim Amiri

(Adı/Soyadı-Tarih-İmza)

Kontrol

(Adı/Soyadı-Tarih-İmza)

Onay

(Adı/Soyadı-Tarih-İmza)